

DERDE TITEL

De verzoekschriftprocedure in eerste aanleg

[Inleidende opmerkingen]

1. Reikwijdte titel 3. Titel 3 bevat de wettelijke regels die uitsluitend betrekking hebben op de verzoekschriftprocedure in eerste aanleg. Daarbij is onverschillig welke rechter — rechbank (inclusief de sector kanton), gerechtshof of mogelijk zelfs de Hoge Raad — in eerste aanleg over het ingediende verzoekschrift dient te beslissen. Het hoger beroep — indien mogelijk — tegen een beschikking van de rechter in eerste aanleg is nader geregeld in de vierde afdeling van titel 7 (art. 358-362), terwijl het beroep in cassatie tegen beschikkingen op rekest nader is geregeld in de vijfde afdeling van titel 11 (art. 426-429). Via een schakelbepaling zijn gedeelten van de titel 3 eveneens van toepassing in hoger beroep (art. 362). Voor het beroep in cassatie is dat anders. Dáár is slechts art. 284 — toepasselijkheid wettelijk bewijsrecht — van overeenkomstige toepassing verklaard (art. 428a).

2. Algemene regeling versus bijzondere bepalingen. In een aantal gevallen gelden voor bepaalde verzoekschriftprocedures naast de in titel 3 neergelegde algemene regeling ook nog bijzondere bepalingen. Zo kent Boek 3, titel 6 in afdeling 1 (Rechtspleging in zaken betreffende het personen- en familierecht, art. 798-813) resp. afdeling 2 (Rechtspleging in scheidingzaken, art. 814-828) een groot aantal afwijkingen van en aanvullingen op de algemene regeling. Zie Boek 3, titel 6, inleidende opmerkingen, par. 2. Voorts zij nog gewezen op onder meer de (verzoekschrift)procedure tot ontbinding van een arbeidsovereenkomst wegens gewichtige redenen (art. 7:685 BW), die eveneens op onderdelen afwijkt van de algemene regeling.

3. Inhoud titel 3. Titel 3 heeft vier afdelingen, die zoveel mogelijk op dezelfde wijze zijn opgebouwd als de eerste vier afdelingen van titel 2 (De dagvaardingsprocedure in eerste aanleg). Afdeling 1 (Algemene bepalingen) bevat een regel omtrent de vraag op welke zaken de voorschriften van titel 3 van toepassing zijn (art. 261). Afdeling 2 bevat bepalingen omtrent de relatieve bevoegdheid in verzoekschriftprocedures met een in-ten-Nederlandse dimensie (art. 262-270). Afdeling 3 regelt de verschillende wijzen waarop oproeping van verzoekers, verschenen en niet-verschenen belanghebbenden, rechtelijke autoriteiten, het openbaar ministerie en de raad voor de kindbescherming (voor de griffier, dient plaats te vinden (art. 271-277). Ten slotte bevat Afdeling 4 voorschriften betreffende de procesgang in verzoekschriftprocedures (art. 278-291).

4. Rv (oud). De bepalingen van titel 3 zijn wat betreft de afdelingen 1, 2 en 4 grotendeels ontleend aan art. 429a-429r (oud). Afdeling 3 is ontleend aan het voormalige Besluit oproepingen, mededelingen en zendingen verzoekschriftprocedure (Besluit van 14 november 1986, Stb. 578, zoals gewijzigd bij Besluit van 22 augustus 1991, Stb. 437) (Besluit OMV (oud)).

5. Overgangsrecht. Art. VII van de Wet tot herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg, bevat drie regels van overgangsrecht: (i) indien een procedure bij een gerecht aanhangig is op 1 januari 2002 blijft het oude procesrecht van toepassing ten aanzien van de verdere behandeling van de zaak door dit gerecht (art. VII lid 1); (ii) het oude procesrecht blijft eveneens van toepassing ten aanzien van de mogelijkheid van het aanwenden van een rechtsmiddel tegen een beslissing van een gerecht die voor 1 januari 2002 is tot stand gekomen en ten aanzien van de termijn waarbinnen dat rechtsmiddel kan worden aan-

SANDLERS

gewend (art. VII lid 2); (iii) in afwijking van regel (ii) kan het rechtsmiddel requeste civiel vanaf 1 januari 2002 niet meer worden aangewend; in plaats daarvan kan slechts beroeping worden gevorderd overeenkomstig titel 10 van Boek 1, zoals deze vanaf 1 januari 2002 luidt (art. VII lid 3). Uit deze regels volgt dat het nieuwe procesrecht van toepassing is ten aanzien van (i) de behandeling van de zaak in een nieuwe procedure die afhankelijk wordt gemaakt op of na 1 januari 2002, (ii) de mogelijkheid van het aanwenden van een rechtsmiddel tegen een beslissing van een gerecht die op of na 1 januari 2002 is gewezen en de termijn waarbinnen dat rechtsmiddel kan worden aangewend, en (iii) de behandeling van de zaak door een (vervolg-)instantie, indien deze (vervolg-)instantie op of na 1 januari 2002 wordt geïnitieerd tegen een beslissing die voor, op of na 1 januari 2002 is gewezen (vgl. MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 742).

EERSTE AFDELING

Algemene bepalingen

[Inleidende opmerkingen]

Inhoud. Afdeling 1 bestaat slechts uit één artikel. Het bepaalt op welke zaken de voorschriften van titel 3 van toepassing zijn. Eenzelfde bepaling ziet men in art. 78 met betrekking tot de voorschriften van titel 2 (De dagvaardingsprocedure in eerste aanleg). Behoudens een beperkt aantal wettelijke uitzonderingen (zie art. 261, aant. 5) is titel 3 van toepassing op een privaatrechtelijke zaak (zie art. 261, aant. 2) indien (i) die zaak met een verzoekschrift moeten worden ingeleid (zie art. 261, aant. 3 en 6), dan wel (ii) de rechter op die zaak ambtshalve een beschikking geeft (zie art. 261, aant. 4).

[Toepasselijkheid titel 3]

Artikel 261. — 1. Voor zover uit de wet niet anders voortvloeit, is deze titel van toepassing op alle zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid, alsmede op zaken waarin de rechter ambtshalve een beschikking geeft.

— 2. Met een verzoekschrift worden ingeleid de zaken ten aanzien waarvan dit uit de wet voortvloeit.

1. Algemeen. Art. 261 bepaalt op welke zaken de voorschriften van titel 3 van toepassing zijn. Het geeft een zogeheten gesloten systeem, hierop neerkomend dat titel 3 van toepassing is op alle zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid alsmede op zaken waarin de rechter ambtshalve een beschikking geeft, een en ander voorzover uit de wet niet anders voortvloeit. Op deze wijze wordt een zo groot mogelijk bereik van titel 3 bewerkstelligd. Het aantal gevallen waarin de algemene regeling van titel 3 niet van toepassing is, is uiterst beperkt (zie aant. 5).

2. Begrip zaken (leden 1 en 2). De zaken waarop art. 261 lid 1 en 2 doelt, zijn zaken die binnen de werkingssfeer van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering vallen, dat wil zeggen privaatrechtelijke zaken (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 434).

3. Zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid (lid 1). Behoudens de in aant. 5 onder a en b te bespreken uitzonderingen, is titel 3 van toepassing op alle zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid. Welke zaken dit in concreto zijn, wordt nader aangegeven in art. 261 lid 2 (zie aant. 6). Het woord 'moeten' in art. 261 lid 1 kan niet worden gemist, omdat anders geïmpliceerd zou worden dat

titel 3 van toepassing is op elke procedure die feitelijk met een verzoekschrift wordt aangevangen, ongeacht of de wet dit toelaat (MvA II Inv., Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w., Inv. 3, 5 en 6), p. 71).

4. Zaken waarin de rechter ambtshalve een beschikking geeft (lid 1).

a) Ambtshalve beschikkingen. Het komt wel voor dat de rechter zonder voorafgaand verzoekschrift een beschikking geeft. In dat verband spreekt men van een ambtshalve beschikking. Voorbeelden daarvan treffen men in het bijzonder aan in het personen- en familerecht. Zie o.m. art. 1:255 BW (voordlopige ondertoezichtstelling), 1:299 BW (benoeming tijdelijke voogd), 1:324 lid 2 BW (ontslag onbevoegde voogd), 1:329 lid 3 BW (ontzetting voogd), 1:370 lid 1 BW (onderbewindstelling) en 1:380 lid 1 BW (provisioneel bewind). Voor zover niet het tegendeel voortvloeit uit de desbetreffende bepaling in Boek 1 BW of uit afdeling 1 van titel 6 van Boek 3 (art. 798-813), behoort ook in dergelijke gevallen titel 3 toepassing te vinden. De consequenties daarvan moeten overigens niet worden overtrokken. In de praktijk lijken voornamelijk van belang de bepalingen uit afdeling 3 (Oproeping) en afdeling 4 (Verloop van de procedure). Wat het laatste betreft kan in het bijzonder worden gedacht aan art. 279 (oproeping en ver-schijning), art. 284 (bewijs), art. 286 (dagbepaling uitspraak), art. 287 (inhoud beschikking), art. 290 (recht op inzage) en art. 291 (verzending processtukken en mededelingen). **b) Ambtshalve rolbeschikkingen.** Titel 3 is, mede gezien de aanhet van art. 261, niet van toepassing op ambtshalve rolbeschikkingen die worden gegeven in bijdagvaarding ingeleide gedingen (MvA I, Kamerstukken I 1968/69, 7753, nr. 41a, p. 2).

5. Uitzonderd van toepasselijkheid van titel 3 (lid 1, aanhet).

a) Expliciet. Titel 3 is niet in alle zaken die met een verzoekschrift worden ingeleid of waarvan de rechter ambtshalve een beschikking geeft, van toepassing. Art. 261 geeft aan op welke zaken de bepalingen van titel 3 van toepassing zijn, echter 'voor zover uit de wet niet anders voortvloeit'. Laatsgenoemde terminologie is ruimer dan 'voor zover de wet niet anders bepaalt'. In geval van twijfel moet door uitlegging van de wet worden uitgemaakt of het bepaalde in titel 3 al dan niet van toepassing is. Aannemelijk lijkt dat titel 3 — gelijk titel 12 van Boek 1 (oud) — niet rechtstreeks van toepassing is op rekestprocedures die met een mondeling verzoek worden ingeleid, om reden dat titel 3 daarop niet is ingericht. Bij gebreke van wettelijke voorschriften dienaangaande is de rechter overigens vrij in de wijze van behandeling van dergelijke verzoeken en dus ook vrij bepalen van titel 3 die daarvoor in aanmerking komen, analogisch toe te passen (MvA I, Kamerstukken I 1968/69, 7753, nr. 41a, p. 1). Van toepasselijkheid van (gedeelten van) titel 3 zijn vooraanslog slechts expliciet uitgezonderd en wel volledig procedures ingevolge de Faillissementswet (zie art. 362 lid 2 Fw, waarover A-G Wesseling van Gent in haar conclusie (sub 2, 14 e.v.) vóór HR 20 april 2007, NJ 2007, 243; Pick&Pack/Unique Logistics) en partieel de rechtsgang bij het Schadelonds Geweldsmisdrijven (art. 16 Wet schadelonds geweldsmisdrijven) (partieel). De regeling van art. 281 (herstel procureurs-verzuim) werd overigens in een faillissementszaak aanloog van toepassing verklaard door Hof Amhem 31 maart 2003, JBPr 2004/2. De bijzondere aard van de procedure staat daaraan niet in de weg. Gelet op deze uitspraak lijkt verdedigbaar dat art. 362 lid 2 Fw aldus gelezen moet worden dat titel 3 van Boek 1 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering niet van toepassing is op verzoeken ingevolge de Faillissementswet, tenzij de bijzondere aard van de procedure niet daaraan in de weg staat. **b) Impliciet.** Van uitzondering van de toepasselijkheid van titel 3 moeten worden onderscheiden de gevallen waarin de aard van een procedure ertoe kan hopen dat één of meer bepalingen in titel 3 niet of niet ten volle toepassing vinden. Zo zal de volle regeling van titel 3 on-

der meer te zwaar zijn voor rekestten betreffende conservatoir beslag (art. 700) en rekestten tot verkorting van de dagvaardingstermijn (art. 117).

6. Zaken ingeleid met een verzoekschrift (lid 2). a) Algemeen. Blijkens art. 261 lid 2 worden met een verzoekschrift ingeleid de zaken ten aanzien waarvan dit uit de wet voortvloeit. De wetgever hanteert hier een zogeheten formeel criterium; uit in de wet gebruikte begrippen als 'verzoek', 'verzoekschrift' en 'verzoeken' laat zich afleiden dat een verzoekschrift het procesinleidend stuk is (zie deze aant. onder c). Het oude Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering kende in art. 429b aanhef en onder b (oud) tevens een zogeheten materieel criterium, hierop nekkomend dat zaken niet strekkende tot bepaling van een rechtsbetreffing tussen partijen in geschil (tevens) met een verzoekschrift dienden te worden ingeleid, indien uit de wet niet voortvloeit hoe zij moeten worden ingeleid. Aan dit materieel criterium bestaat in de huidige wet geen behoefte. Zie ook aant. 7 onder d. **b) Gesloten systeem.** Ten aanzien van verzoekschriftprocedures bestaat een gesloten systeem (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 434). De rechter is slechts op grond van een concrete wetsbepaling bevoegd — en verplicht — tot het geven van een beschikking op een verzoekschrift (HR 15 maart 1991, NJ 1991, 397; C./Staub). **c) Wettelijke indicaties; de begrippen verzoek, verzoekschrift, verzoeken.** Vaak laat zich uit de door de wetgever gehanteerde begrippen afleiden dat een verzoekschrift het procesinleidend stuk is. In dat verband worden woorden gebruikt als 'verzoek', 'verzoekschrift' en 'verzoeken'. Een en ander ziet men in het bijzonder — doch niet uitsluitend — in Boek 1 BW. Toch valt op vorenstaande visstregel niet altijd blind te varen. Zo staat bij voorbeeld vast dat met de woorden 'op verzoek van een partij' in art. 31 en art. 32 (verbetering respectievelijk aanvulling van vonnissen, arresten of beschikkingen) niet is bedoeld dat het verzoek bij verzoekschrift moet worden gedaan of dat de regels van de verzoekschriftprocedure van toepassing zijn (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 174). Voorts valt te wijzen op HR 2 mei 2003, NJ 2003, 467 waarin de Hoge Raad overweegt dat in zaken van levensonderhoud, verschuldigd krachreus Boek 1 BW, het volgen van de verzoekschriftprocedure als dwingend voorgeschreven moet worden beschouwd, ook indien tussen partijen een alimentatieovereenkomst is gesloten. **d) Het openbaar ministerie.** Verzoekschriften kunnen ook worden ingeleid door het openbaar ministerie. Onder het oude Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering sprak de wet in dat verband overgens veelal van 'op vordering van het openbaar ministerie'. In het voorstel van wet tot aanpassing van de wetgeving aan de herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg (wetsvoorstel 27 824), is hierin wijziging aangebracht. Overal waar in het oude recht werd gesproken van een door het openbaar ministerie (of de officier van justitie) in te stellen vordering ten aanzien van een procedure die eindigt met een beschikking of die door anderen (belanghebbenden) bij verzoek moet worden ingeleid, is het woord 'vordering' (of een vervoeging daarvan) vervangen door: 'verzoek' (of een vervoeging daarvan) (MvT AW, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 75). Overigens kan het openbaar ministerie niet in alle opzichten met een gewone verzoeker worden gelijkgesteld. Zo zal met het oog op art. 278 lid 1 en art. 282 lid 1 niet de 'woonplaats kunnen worden gehanteerd, maar hoogstens de plaats van vestiging van het gerecht om welks openbaar ministerie het gaat. Zie art. 278, aant. 4 onder g. Ook zal het openbaar ministerie zijn verzoek zelf kunnen indienen en daarvoor procesbijstand van een procureur behoeven (MvT Inv, Parl. Gesch. Wijziging Rv e.a.w., (Inv. 3, 5 en 6), p. 70).

7. Rv (oud). a) Algemeen. Art. 261 lid 1 stemt inhoudelijk grotendeels overeen met art. 429a (oud), terwijl art. 261 lid 2 overeenstemt met art. 429b (oud). **b) Verschil tussen oud en huidig systeem.** Het in art. 261 neergelegde systeem — in verzoek-

schriftprocedures is titel 3 van toepassing, tenzij uit de wet anders voortvloeit — was in het oude recht juist andersom. De bepalingen van art. 429a-429r (oud) waren slechts rechtstreks van toepassing in verzoekschriftprocedures waarvoor zij bij wet expliciet van toepassing zijn verklaard. Daarbuiten hadden genoemde bepalingen volgens rechtpraak van de Hoge Raad een reflexwerking. In verzoekschriftprocedures waarvoor de art. 429a-429r (oud) (nog) niet in werking waren getreden, golden die bepalingen desondanks, tenzij uit de wet het tegendeel voortvloeide (HR 28 april 1989, NJ 1990, 90; Van Dijke/Gem. Veenendaal); HR 15 december 1989, NJ 1990, 351; Glas/Gem. Bierum, HR 13 maart 1992, NJ 1993, 96; Gem. Deventer/M.) (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 434). **c) Beschikkingen op vordering van het openbaar ministerie.** Art. 429a (oud) sprak ook van zaken waarin de rechter een beschikking geeft 'op vordering van het openbaar ministerie'. Deze zinsnede is in art. 261 bewust niet overgenomen. Dit in verband met art. 43 lid 1, waarin onder meer is bepaald dat, wanneer het openbaar ministerie als partij optreedt, de inleiding van de zaak volgens de gewone regels geschiedt. In zaken waarin de rechter een beschikking geeft, moet het openbaar ministerie zijn vordering instellen bij verzoekschrift. Heeft het openbaar ministerie zijn vordering instellen bij verzoekschrift. Omdat de wet zulks voorschijft — dan valt dit reeds onder het criterium 'zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid', zodat de woorden 'op vordering van het openbaar ministerie' kunnen worden gemist (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 434). Zie ook aant. 6d. **d) Het materieel criterium van art. 429b aanhef en onder b (oud).** Op grond van art. 429b aanhef en onder b (oud) dienden, (tevens) met een verzoekschrift te worden ingeleid 'de zaken niet strekkende tot bepaling van een rechtsbetreffing tussen partijen in geschil indien uit de wet niet voortvloeit hoe zij moeten worden ingeleid'. Aan dit zogeheten materieel criterium bestaat in de huidige wet geen behoefte. Nog afgezien van de omstandigheid dat het in de praktijk nooit een rol heeft gespeeld, is de formulering van het in art. 261 lid 2 neergelegde formele criterium ('uit de wet voortvloeit'; zie aant. 6) van dien aard dat zij in wezen het materieel criterium omvat (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 434).

TWEEDE AFDELING

Relatieve bevoegdheid

[Inleidende opmerkingen]

1. Relatieve bevoegdheid. Afdeling 2 van titel 3 bevat regels omtrent de relatieve bevoegdheid van de Nederlandse rechter in zaken die met een verzoekschrift moeten worden ingeleid of waarin de rechter ambtshalve een beschikking geeft. Bij de relatieve bevoegdheid gaat het om de vraag welke rechter geografisch gezien bevoegd is. De bepalingen van de onderhavige afdeling die gelden voor de rechtbanken zijn bij het bepalen van de plaats in een arrondissement waar de impersoonzaak (zie voor dit begrip hierna de vierde afdeling, inleiding opmerkingen, aant. 2) wordt behandeld van overeenkomstige toepassing (art. 7 lid 2. Besluit nevenvestigings- en nevenzittingsplaatsen). Voorts hebben de bepalingen van afdeling 2 alleen een intern-Nederlandse dimensie; de regering van de relatieve bevoegdheid is losgekoppeld van de rechtsmachtregeling. Zie Boek 1, titel 1, afdeling 1, inleidende opmerkingen, aant. 5 onder b.

2. Systematiek van afdeling 2. Afdeling 2 bestaat uit art. 262-270. De hoofdregel betreffende de relatieve bevoegdheid is neergelegd in art. 262. Vervolgens bevatten art. 263-268 een aantal specifieke bevoegdheden die in beginsel de desbetreffende materie

exclusief beheersen, terwijl art. 269 het sluitstuk van de voorafgaande bepalingen vormt en een subsidiair bevoegde rechter aanwijst. Art. 270 ten slotte regelt de verwijzing naar een andere rechter van gelijke rang in geval van relatieve onbevoegdheid. In dat verband geldt als hoofdregel dat de rechter zijn relatieve bevoegdheid ambtshalve toest, ook als alle belanghebbenden zijn verschenen (MvT, Kamerstukken II 2002/03, 28 863, nr. 3, p. 9). Zie nader art. 270, aant. 14.

3. Ambtshalve toetsing relatieve bevoegdheid. In verzoekschriftprocedure geldt als uitgangspunt dat de rechter de relatieve bevoegdheid ambtshalve moet toetsen. Immers, het gaat doorgaans om zaken waarin de rechtsgevolgen niet ter vrije bepaling van partijen staan. Dat heeft ook zijn consequenties voor het bevoegdheidsrecht. Overigens blijkt uit art. 270 lid 1, laatste volzin, en art. 270 lid 2 (scheidingszaken) dat het systeem niet volstrekt rigide is: in beginsel is stilzwijgende forumkeuze mogelijk (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 437). Zie art. 270 aant. 2 onder c.

4. Relatieve bevoegdheid versus absolute bevoegdheid. Afdeling 2 van titel 3 bevat geen regels omtrent de absolute bevoegdheid van de Nederlandse rechter. Bij de absolute bevoegdheid gaat het om de vraag welke rechter hiërarchisch gezien bevoegd is (rechtbank, hof of Hoge Raad). Als hoofdregel geldt dat de rechtbank in eerste aanleg kennis neemt van alle burgerlijke zaken (zowel dagvaardings- als verzoekschriftprocedures), tenzij in een bijzondere wettelijke bepaling anders is bepaald (art. 42 Wet RO) (zie Bijlage 1).

5. Internationale bevoegdheid; distributie bepaalt attributie? Het tot 1 januari 2002 geldende procesrecht kende het adagium 'distributie bepaalt attributie', heiligen inhielid dat de attributie van macht of bevoegdheid van de Nederlandse rechter — kortweg: rechtsmacht — om zaken met een internationaal karakter of van buitenlandse oorsprong te berechten, voortvloekt uit de interne regels van relatieve bevoegdheid. Voornoemd adagium bracht mee dat op grond van art. 429c lid 14 (oud) in verzoekschriftprocedures altijd rechtsmacht was voor de Nederlandse rechter, te weten voor de rechter te 's-Gravenhage, met als correctie de forum-non-conveniens-bepaling van art. 429c lid 15 (oud). De in het oude recht bestaande koppeling tussen relatieve bevoegdheid en rechtsmacht is losgelaten. Zie Boek 1, titel 1, afdeling 1, inleidende opmerkingen, aant. 7 en 8 onder a. De regel 'distributie bepaalt attributie' is in art. 10 gehandhaafd als sluitsteen op de regeling van Boek 1, titel 1, afdeling 1. Deze regel geldt niet voor bepalingen van afdeling 2, omdat die bepalingen uitsluitend gelden als regelingen van interne relatieve bevoegdheid (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 117-118). Zie ook art. 10, aant. 2.

6. Rv (oud). De regeling van de relatieve bevoegdheid van rechters in verzoekschriftprocedures was in het oude procesrecht neergelegd in art. 429c (oud), met dien verstande dat daarvan — daargelaten de afschaffing van de non-conveniens-regel van lid 15 (zie Boek 1, titel 1, afdeling 1, inleidende opmerkingen, aant. 8) — in de huidige regeling zijn geschrapt het tweede, derde, achtste, tiende, elfde en dertiende lid. Achtergrond daarvan was telkens dat aan deze specifieke bevoegdheden geen grote behoefte leek te bestaan, zodat zij konden worden gemist. Behandeling van de desbetreffende gevallen dient thans te geschieden met behulp van de hoofdregels. Art. 429c lid 12 (oud) dat handelde over verzoekschriftprocedures betreffende executie is overgebracht naar Boek 2, titel 1, art. 438a (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 435).

[Rechter van de woonplaats of het werkelijk verblijf van verzoeker of een van de in het verzoekschrift genoemde belanghebbenden; samenhang met dagvaarding]

Artikel 262. Tenzij de wet anders bepaalt, is bevoegd:

- a. de rechter van de woonplaats van hetzij de verzoeker of één van de verzoekers, hetzij één van de in het verzoekschrift genoemde belanghebbenden dan wel, als zodanige woonplaats in Nederland niet bekend is, de rechter van het werkelijk verblijf van één van hen;
- b. indien het verzoek betrekking heeft op een bij dagvaarding ingeleid of in te leiden geding, de rechter die bevoegd is van dat geding kennis te nemen, tenzij het verzoek niet behoort tot diens absolute bevoegdheid.

1. Algemeen. De in art. 262 neergelegde regel betreffende de relatieve bevoegdheid kent in het kader van rechtsmacht een vrijwel parallele bepaling in art. 3, aanhef en onder a en b. Zie daaromtrent art. 3, aant. 2 en 3. In de regel — de wet kan blijkens de aanhef van art. 262 anders bepalen (zie bijv. art. 7:685 lid 3 BW, waarin tevens de kanonrechter van de plaats waar de arbeid gewoonlijk wordt verricht, bevoegd wordt verklaard) — is op de voet van art. 262 aanhef en onder a relatief bevoegd de rechter van de woonplaats, of bij gebreke daarvan in Nederland, van het werkelijk verblijf van de verzoeker of van een in het verzoekschrift genoemde belanghebbende (zie aant. 3-4). Blijkens art. 262, aanhef en onder b is — ook hier weer 'tenzij de wet anders bepaalt' — in een verzoekschriftprocedure die betrekking heeft op een te voeren of aanhangige dagvaardingsprocedure relatief bevoegd de rechter die bevoegd is van de dagvaardingsprocedure kennis te nemen, tenzij het verzoek niet behoort tot diens absolute bevoegdheid (zie aant. 5).

2. Belang van art. 262 en de verhouding tot andere bepalingen in afdeling 2.

a) Hoofdregel relatieve bevoegdheid. In art. 262 is de hoofdregel neergelegd betreffende de relatieve bevoegdheid van de rechter in verzoekschriftprocedures in het algemeen. Daargelaten het min of meer bijzondere geval bestreken door art. 262, aanhef en onder b (zie aant. 5) is relatief bevoegd de rechter van de woonplaats, of bij gebreke van een bekende woonplaats in Nederland, van het werkelijk verblijf van de verzoeker of van een in het verzoekschrift genoemde belanghebbende. **b) Verhouding tussen art. 262 en art. 263-269.** De art. 263-267 bevatten een aantal specifieke bevoegdheden die in beginsel de desbetreffende materie exclusief beheersen. Art. 268 geeft voor zaken betreffende nalatenschappen een regel van alternatieve bevoegdheid ('mede bevoegd'), terwijl art. 269 het sluitstuk van de voorafgaande bepalingen vormt en een subsidiair bevoegde rechter aanwijst, te weten de rechter te 's-Gravenhage.

3. Verzoeker of één van de in het verzoekschrift genoemde belanghebbenden (aanhef en onder a). **a) Begrip verzoeker.** In verzoekschriftprocedures biedt de persoon van de verzoeker de meeste houvast bij de bepaling van de relatieve bevoegdheid van de rechter. In verzoekschriftprocedures, die veelal op het personen- en familerecht betrekking hebben, is het de verzoeker om wiens belangen het doorgaans in de eerste plaats gaat en in wiens woonplaats (of werkelijke verblijfplaats) de maatregelen die in de procedure worden woonraad, niet zelden moeten worden uitgevoerd. Zelfs is denkbaar dat in een verzoekschriftprocedure naast de verzoeker geen andere belanghebbenden zijn (MvT, Parl. Gesch. Herz. Rv, p. 89). **b) Pluraliteit van verzoekers.** Denkbaar is dat in een procedure meer verzoekers zijn. Te noemen valt het meenschappelijk verzoek tot echtscheiding (art. 1:150 BW), tot scheiding van tafel en